

Nascholing: woordenschat stimuleren in de kleuterschool

CNO – Helena Taelman

=> kleutergewijs = een leuke blog over taalonderwijs

1. Mythes over woordenschat

- je kan NIET met elke activiteit talig bezig zijn
- kleuters zijn GEEN woordsponzen

om een woord te leren moeten de kleuters een woord

HOREN

BEGRIJPEN

ONTHOUDEN

- het is NIET voldoende om alleen maar basiswoordenschat aan kleuters aan te leren
bouwstenen om nieuwe woordenschat aan te leren = herhalen en visualiseren

2. Didactische principes voor woordenscinstructie

– verhaalbegrip

bv. Vertellen met voorwerpen

de boekenladder (= eerst simpele boekjes rond het thema en dan opbouwen naar prentenboeken, moeilijkere verhalen en kijkboeken/weetjesboeken)

- tip: voorzie een rijk thema waar ze veel zelf kunnen doen en beleven
plan verwante thema's na elkaar (bv. de boer -> zaaien en planten -> de bakker)

De schijnwerper op woorden

- door herhaaldelijk expliciet aandacht te schenken aan woorden, onthouden de kleuters meer woorden en leren ze de betekenis diepgaander kennen

HOE?

- uitbeelden
- kindvriendelijke uitleg
- analyseren
- met ervaringen verbinden
- de klankvorm belichten

WANNEER?

Voor het lezen – tijdens het lezen – na het lezen – vervolgactiviteiten

- bv. laat eerst het kaft van het boek zien en laat de kleuters nadenken en verwoorden waarover het boek zou kunnen gaan
- stel vragen a.d.h.v. De prenten uit het verhaal
- na het verhaal => geen eigen ervaringen laten vertellen (dat brengt ons te ver van het verhaal zelf), maar zeker wel achteraf!
- Het verhaal herververtellen
- vaak kan je ook focussen op de veranderende gevoelens uit het verhaal

Luisteren, spreken en ook denken

kleuters leren niet alleen woorden beter als ze ze horen, maar ook als ze spreekkansen krijgen. Je gaat best van eenvoudige gesprekken met eenvoudige vragen, naar meer denkstimulerende gesprekken. Daardoor verankeren de kleuters de betekenis van de woorden beter en dieper en stimuleer je hun algemene taal en redeneervaardigheid.

Tips om meer spreekkansen te voorzien...

- vragen doorgeven aan meerdere kleuters
- varieer in groepsgrootte
- rollenspel en fantasiespel begeleiden
- cooperatieve werkvormen: de kleuters laten vertellen – aan elkaar
- – aan een babbelvriend
- – in de dubbele kring

Tips voor denkstimulerende gesprekken:

==> werken met foto's (bv. Foto van dieren wel/niet aan de leiband)

1/ beginnen met gesloten vragen

is dit dier aan de leiband? Ja = duim omhoog, nee = duim omlaag

==> zo kunnen ook taalzwakke kinderen deelnemen aan het gesprek

2/ uitleggen

Waarom is die aan de leiband? Wat zie je?

3/ verdiepen

gesprek rond voeren

Verbanden leggen

telkens wanneer een woord in een nieuwe context opduikt, verfijnen de kleuters hun begrip van dit woord. Door verbanden te leggen tussen verschillende contexten, bouwen ze hun betekenisnetwerk verder uit...

zo kunnen we verbanden leggen

- tussen klasactiviteiten en een boek
- tussen thuiservaringen en het verhaal
- tussen boeken
- tussen thema's

Woorden selecteren om intentioneel te onderwijzen

==> max. 6 opf 7 woorden vooropstellen om die week/dat thema aan te leren

kies wel uitdagende woorden, geen woorden die vanzelf al meermaals in het thema aan bod kunnen komen

==> heel veel herhaling!!!

Er bestaan 3 soorten woordenschat

1/ basiswoordenschat

= woorden die je normaal aanleert tijdens dagdagelijkse activiteiten en routines.

bv. Jas, slapen, boterham,...

2/ uitdagende woordenschat

= woorden die expliciete aandacht verdienen omdat het niet waarschijnlijk is dat de kleuters ze spontaan gaan leren. Ze verdiepen en verruimen de wereldkennis.

bv. aarde, eiland, koelen, drijven, zinken, voedsel,...

3. specialistische woordenschat

= moeilijke woorden die zelfs voor sommige volwassenen niet gekend zijn.

bv. diplodocus, golden retriever, charteren,...

Checklist voor uitdagende woordenschat:

- de woorden zijn uitdagend en verdiepen de wereldkennis van de kleuters
- de woorden zijn nuttig voor het kind gedurende de verdere schoolloopbaan
- de woorden passen bij elkaar
- de woorden zijn nog niet gekend

- niet vanzelf in dagelijkse routines
- de betekenis is vatbaar voor kleuters
- je kan de woorden afbeelden of uitbeelden

Een kindvriendelijke definitie zoeken

we moeten de woorden uitdrukken in simpele, kindvriendelijke definities

vaak is dit gewoon een omschrijving...

bv. 'verstoren'

definitie: hinderen , belemmeren, beletten

omschrijving: als een groep voetbalsupporters moeilijkheden maakt, waardoor een wedstrijd niet normaal kan verlopen, dan zeggen ze dat de supporters de wedstrijd 'verstoren'

==> tip! Gebruik Van Dale junior woordenboek Nederlands

==> pas ze wel aan op kleuterniveau

- zorg dat er geen nieuwe en moeilijke woorden in de definitie te vinden zijn
- probeer je definitie te staven met een aantal voorbeelden
- houd de definitie kort en bondig, zonder al te veel overbodige informatie!

Kijkwijzer voor woordenschattussendoortjes

let op volgende kenmerken:

- de activiteit is motiverend
- de kleuters worden uitgedaagd om veel te spreken
- de kleuters oefenen de klankvorm en de betekenis van de woorden en denken na over de relaties tussen de woorden
- de kleuters krijgen de leerkansen om het woord beter te onthouden en te verankeren
- de kleuters kunnen het spelletje met of zonder begeleiding spelen